

معرفی کتاب

تهیه کننده: محمدعلی زکی

عضو هیأت علمی دانشگاه امام حسین (ع)

معرفی سه کتاب خارجی در زمینه جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی

مقدمه

جامعه‌شناسی از نظر هدف دو شکل کلی دارد: الف) جامعه‌شناسی نظری. شناسایی پدیده‌های اجتماعی و کشف علل و آثار آنها بدون توجه به فایده آنی. جامعه‌شناسی نظری بیشتر در گسترش حوزه شناختی وقایع اجتماعی سعی می‌کند. ب) جامعه‌شناسی کاربردی (عملی). هدف این رشته از جامعه‌شناسی، ارائه راه‌حلهایی درباره دشواریهای نظام اجتماعی است.

یکی از شاخه‌های اساسی در جامعه‌شناسی کاربردی، بررسی و مطالعه مسائل (مشکلات) اجتماعی است. اگرچه از آغاز رسمیت یافتن جامعه‌شناسی، متفکران مختلف به مطالعه مسائل اجتماعی پرداخته‌اند، برای اولین بار در دهه ۱۹۶۰ در محافل علمی، به عنوان موضوعی اصلی، مورد توجه قرار گرفت. راب و سلز نیک با انتشار کتابی تحت عنوان «مسائل اجتماعی اصلی» در سال ۱۹۶۴ و رابرت مرتن و رابرت نیسبت با انتشار کتابی تحت عنوان «مسائل اجتماعی معاصر» در سال ۱۹۶۶ جرقه‌های نخستین

مطالعات در خصوص مسائل اجتماعی را ایجاد کردند که تاکنون تولیدات علمی در این زمینه بسیار فراوان شده است.

جدول ۱) اندیشه‌ها و سؤالات اساسی بررسی جامعه‌شناختی مسائل اجتماعی (با توجه به کتابهای معرفی شده)

نظریه کنش متقابل	نظریه کارکردگرایی	نظریه تضادگرایی	سؤالات اساسی / انواع نظریه
.....	جامعه چیست؟
.....	مفاهیم کلیدی چیست؟
.....	مسئله اجتماعی چیست؟
.....	علل پیدایش مسئله اجتماعی چیست؟

جدول ۲) چارچوب کلی بررسی جامعه‌شناختی مسائل اجتماعی (با تأکید بر منابع معرفی شده)

نظریه کنش متقابل	نظریه کارکردگرایی	نظریه تضادگرایی	انواع مسائل اجتماعی / انواع نظریه
.....	جرم و بزهکاری
.....	مواد مخدر
.....	خودکشی
.....	قتل
.....	روابط نژادی
.....	مسائل خانوادگی
.....	مشکلات کار و شغل
.....	فقر و ثروت
.....	مسائل آموزشی
.....	محیط زیست
.....

مسئله اجتماعی از روابط انسانی ناشی می‌شود که جامعه را به طور جدی تهدید می‌کند و یا مانع تحقق آمال و آرزوهای مهم بسیاری از مردم است. درخصوص بررسی و مطالعه مسائل اجتماعی از نظر جامعه‌شناسی باید به دو محور اساسی توجه داشت که براساس آن دو محور استراتژی تحقیق و تنظیم می‌شود:

الف) اندیشه‌ها و سؤالات اساسی به منظور تحلیل جامعه‌شناختی مسائل اجتماعی؛ رهیافتهای نظری به این سؤالات و اندیشه‌ها چه پاسخی می‌دهد؟ (جدول ۱)

ب) انواع اصلی و فرعی مسائل اجتماعی کدام است و رهیافتهای نظری چگونه نگرشی درخصوص انواع اصلی و فرعی مسائل اجتماعی ترسیم می‌کند؟ (جدول ۲)

معرفی سه کتاب در این نوشته به دو محور مورد نظر توجه اساسی دارد.

Social Problems

معرفی و اهمیت کتاب

کتاب مسائل اجتماعی نوشته «جیمز ام. هنسلین»^(۱) و «دونالد دبلیو لایت»^(۲) در سال ۱۹۹۰ برای چندمین بار از سوی انتشارات «مک‌گراو هیل»^(۳) در ۶۴۴ صفحه منتشر شده است.

از آنجا که در تحلیل و مطالعه مباحث جامعه‌شناسی همچون مسائل اجتماعی، دیدگاه‌های نظری، نقش و جایگاه مهمی دارد، این کتاب در گام نخست به تشریح جامع نظریات جامعه‌شناسی درباره مسائل اجتماعی می‌پردازد. علاوه بر آن درخصوص هر کدام از مسائل اجتماعی به تفکیک، نظرها و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی را مطرح می‌کند

که گویای اهمیت این اثر علمی است.

بعد دیگر اهمیت اثر مذکور این است که مؤلفان در تقسیم‌بندی مسائل اجتماعی در گام نخست، سه حالت کلی را مدنظر قرار داده و انواع مسائل اجتماعی را در درون شکل‌های سه گانه بررسی کرده‌اند. طبقه‌بندی مذکور با توجه به سطوح تحقیق خرد و کلان ملاحظه شده است.

با توجه به مقدمه مؤلفان، می‌توان به نکات مهم و مشترک مطرح شده در هر فصل به قرار ذیل اشاره کرد:

۱- طرح موضوع و مقدمه. معرفی و بیان هر کدام از مسائل اجتماعی و ایجاد انگیزه برای خواننده

۲- مسأله اجتماعی از دیدگاه جامعه‌شناسی. تحلیل و تعریف هر کدام از مسائل اجتماعی از زاویه جامعه‌شناسی

۳- قلمرو مسأله. تعیین حدود و قلمرو موضوع از نظر جامعه‌شناسی

۴- مروری به حوزه نظری مسأله. بررسی نظریه‌ای مسائل اجتماعی به تفکیک هر کدام از مسائل اجتماعی و به تفکیک هر کدام از حوزه‌های سه گانه نظری در جامعه‌شناسی

۵- یافته‌های تحقیق. بررسی یافته‌های پیشین و کنونی در زمینه هر کدام از مسائل اجتماعی

۶- سیاست اجتماعی. بیان روشها و شیوه‌های اجرایی رویارویی با هر کدام از مسائل اجتماعی به منظور ارائه راه‌حلهای مناسب و مفید

۷- آینده مسأله. معرفی زمینه‌های مورد پیش‌بینی روند آینده هر کدام از مسائل اجتماعی و بیان روندها و تمایلات و عوامل تعیین‌کننده آنها در آینده

۸- خلاصه^(۴). بیان چکیده مطالب هر فصل در پایان برای جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۹- اصطلاحات کلیدی^(۵). معرفی و تعریف مفاهیم کلیدی مسائل اجتماعی به

تفکیک هر کدام از مسائل در پایان فصول کتاب

۱۰- منابع مطالعاتی.^(۶) بیان منابع و آثار مهم و اساسی درخصوص هر کدام از

مسائل اجتماعی در پایان هر فصل

لازم به تذکر است طرح کلی این کتاب در جدول چهار آورده شده است.

سازماندهی کتاب

این کتاب شامل چهار قسمت و ۱۵ فصل است که در پایان کتاب، فهرست نامها^(۷) و

موضوعی^(۸) و کتابشناسی^(۹) آورده شده و فهرست مطالب کتاب به قرار ذیل است:

قسمت اول: جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی

فصل اول: نوع نگرش جامعه‌شناسی به مسائل اجتماعی: تعریف مسأله اجتماعی

از نظر جامعه‌شناسی، بیان تاریخ طبیعی مسائل اجتماعی، معرفی نقشهای گوناگون

جامعه‌شناسی درباره مسائل اجتماعی، بیان روشهای تحقیق در مسائل اجتماعی

فصل دوم: تفسیر مسائل اجتماعی: نظریات جامعه‌شناسی و مسائل اجتماعی،

معرفی مسأله اجتماعی از نظر مکتب کنش متقابل نمادی و تاریخچه مختصر آن،

بیان مسائل اجتماعی از زاویه رهیافت کارکردگرایی و تاریخچه مختصر و توسعه

آن، معرفی مسأله اجتماعی از دیدگاه تضادگرایی و نظرهای مهم

قسمت دوم: رفتارهای انحرافی در زمینه‌های اجتماعی

فصل سوم: انحراف جنسی

فصل چهارم: الکل و مشروبات الکلی

فصل پنجم: قتل و آدمکشی

فصل ششم: جرم و جنایت

قسمت سوم: مشکلات ناشی از نابرابری

فصل هفتم: فقر و ثروت

فصل هشتم: روابط قومی و نژادی

فصل نهم: بیماری و مشکلات پزشکی

فصل دهم: نابرابریهای جنسی

قسمت چهارم: تغییرات اجتماعی و مشکلات بزرگ

فصل یازدهم: تحول در خانواده

فصل دوازدهم: مشکلات جوامع شهری

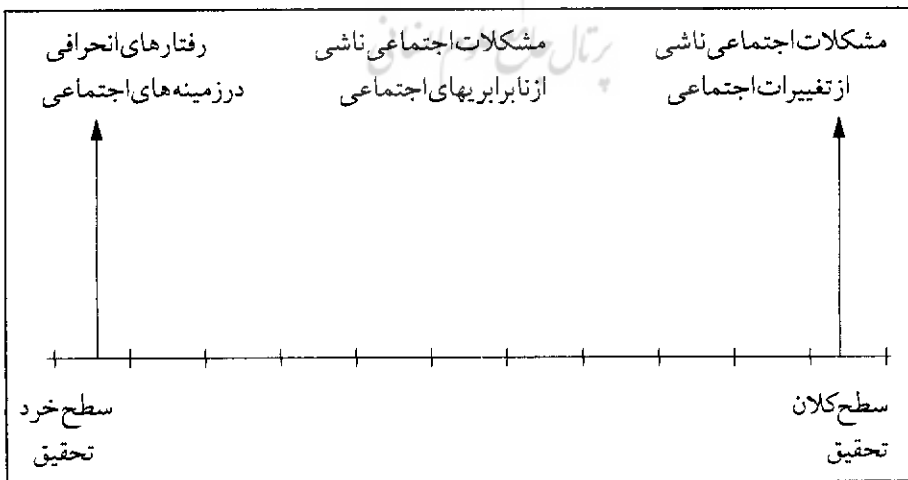
فصل سیزدهم: جمعیت و غذا

فصل چهاردهم: بحران محیط زیست

فصل پانزدهم: جنگ، تروریسم و تعادل قدرت

جدول ۳) انواع مسائل اجتماعی با توجه به سطوح تحقیق جامعه‌شناختی با تأکید بر

نظر مؤلفان کتاب

جدول ۴) طرح کلی مسائل اجتماعی اثر هنتسلین و لایت

روند آینده	سیاست‌های اجتماعی	بررسی یافته‌های پژوهشی قبل	بررسی نظری	حدود و قلمرو	تعریف مسئله از نظر جامعه‌شناسی	طرح موضوع	انواع کلی و جزئی محورهای مطالعاتی
مسئله اجتماعی ۷	مسئله اجتماعی ۶	۵	مسئله اجتماعی ۴	مسئله اجتماعی ۳	جامعه‌شناسی ۲	مسئله ۱	مسائل اجتماعی
.....	دسته اول مسائل: رفتارهای انحرافی در زمینه‌های اجتماعی الکلیسم، قتل، جرم
.....	دسته دوم مسائل: مشکلات اجتماعی ناشی از نابرابری فقر - روابط قومی و...
.....	دسته سوم مسائل: مشکلات اجتماعی ناشی از تغییرات اجتماعی خانواده، شهرنشینی، جمعیت، محیط زیست و...

Social Problems

معرفی و اهمیت کتاب

کتاب مسائل اجتماعی نوشته «ویلیام کورنبلوم»^(۱۰) و «جوزف جولیان»^(۱۱) در ۵۶۲ صفحه برای چندمین بار در سال ۱۹۹۲ توسط انتشارات «پرنیس هال»^(۱۲) منتشر شده است.

استقبال محققان و دانشجویان از این اثر و چاپهای مجدد آن گویای اهمیت مطالب آموزشی آن است؛ با این حال در چاپ هفتم این اثر تغییرات و اصلاحاتی صورت گرفته است.

خواننده کتاب در مرحله اول تصویری جامع و شفاف در خصوص تحلیل مسائل اجتماعی از نظر جامعه‌شناسی کسب می‌کند و سپس در فصول دیگر کتاب به تفکیک با مشکلات اجتماعی آشنا می‌شود. اگرچه در پایان هر فصل، خلاصه فصل و منابع مطالعاتی آورده شده است، خواننده در پایان کتاب با مجموعه مفاهیم و اصطلاحات کلیدی^(۱۳) در خصوص مسائل اجتماعی نیز آشنا می‌شود. علاوه بر آن نویسندگان به کتابشناسی جامعی در خصوص تمام آثار کلاسیک و جدید مسائل اجتماعی پرداخته‌اند و سپس فهرست‌الفبایی مؤلفان و فهرست موضوعی آماده است.

از آنجا که ترتیب و شمردن مشکلات اجتماعی با دشواری روبه‌روست نویسندگان به ترتیب هر کدام از مسائل را در فصلی مجزا تحلیل کرده‌اند که در نتیجه، خواننده با شکل‌های متعدد و گوناگون مسائل اجتماعی آشنا می‌شود.

از نظر آموزشی نقطه قابل توجه این است که در پایان هر فصل به صورت مشترک سه مطلب عمده بیان شده است: سیاست اجتماعی، خلاصه فصل، منابع مطالعاتی.

سازماندهی کتاب

این کتاب شامل هیجده فصل است که فهرست مطالب آن به قرار ذیل است:

فصل اول: رهیافتهای جامعه‌شناختی درباره مسائل اجتماعی: مسأله اجتماعی چیست؟ رهیافت گوناگون علوم اجتماعی در مطالعه مسائل اجتماعی همچون تاریخ، روانشناسی، سیاست، اقتصاد، انسانشناسی فرهنگی، بررسی مسأله اجتماعی از نظر رهیافتهای سه‌گانه جامعه‌شناسی، فرضیات اساسی در مطالعه مسائل اجتماعی، روشهای تحقیق در مسائل اجتماعی

فصل دوم: مسائل سلامتی جسمانی: چگونگی مشکلات بهداشتی به عنوان مسأله اجتماعی، فلمر و مشکلات بهداشتی، بررسی مشکل بیماری ایدز، تبیین جامعه‌شناختی مشکلات بهداشتی

فصل سوم: بیماران روانی: بیماری روانی به مثابه مشکل اجتماعی، بنیانهای اجتماعی بیماری روانی، نابرابری و تضاد و بیماری روانی، مشکلات نهادی بهزیستی و مددکاری
فصل چهارم: مشکلات اجتماعی ناشی از روابط جنسی: تعریف روابط جنسی به عنوان مشکل اجتماعی، همجنس‌بازی

فصل پنجم: الکل و مشروبات الکلی: ماهیت مشکل، مسائل اجتماعی مرتبط با الکلسم، مواد مخدر

فصل ششم: جرم و مجرمان: ماهیت جرم، انواع جرم، زمینه‌ها و علل جرم، شیوه‌های کنترل جرم

فصل هفتم: خشونت: مفهوم خشونت، تبیین جامعه‌شناختی خشونت، بررسی جرایم خشونت‌تی، خشونت خانوادگی، اسلحه و مرگ ناشی از خشونت مسلحانه

فصل هشتم: فقر: معنای فقر، فقر و طبقات اجتماعی، مسائل اجتماعی ناشی از فقر، تبیین جامعه‌شناختی فقر

فصل نهم: پیشداوری و تبعیض: معنای اقلیت، تعریف پیشداوری و تبعیض، منشأ پیشداوری و تبعیض، تبعیضات نهادینه‌ای، برخی تأثیرات پیشداوری و تبعیض

فصل دهم: نقشهای جنسی و نابرابری: نقشهای جنسیتی سنتی، ماهیت جنسیت‌گرایی، منابع جنسیت‌گرایی

فصل یازدهم: جامعه کهنسال: دیدگاه‌هایی درباره کهنسالان، آمارهایی درباره کهنسالان، عوامل تعیین‌کننده پیری، پیامدهای کهنسالی، بازآموزی و نگهداری کهنسالان

فصل دوازدهم: خانواده متحول: ماهیت خانواده در عصر حاضر، بررسی مسأله طلاق، مسائل تنظیم خانواده و خانواده بی‌خانمان

فصل سیزدهم: مشکلات مربوط به آموزش عمومی: رهیافتهای جامعه‌شناختی آموزش و پرورش، مشکلات اجتماعی مربوط به نظام آموزشی و تعلیم و تربیت، علل افت تحصیلی

فصل چهاردهم: شرکتها، کارکنان و مشتریان: بازرگانی بزرگ و قدرت تجاری، وضعیت کار و اشتغال در جوامع کنونی، مشکلات اجتماعی مرتبط با کار

فصل پانزدهم: مشکلات شهرنشینی: وضعیت شهرنشینی، نظریات اساسی درباره شهرگرایی، رشد متروپل‌ها، مشکلات اجتماعی شهرها، حاشیه‌نشینی و بی‌خانمانها

فصل شانزدهم: جمعیت و مهاجرت: جمعیت جهان ما، انتقال جمعیت، شیوه‌های کنترل جمعیت، تأثیرات اجتماعی ناشی از مهاجرت

فصل هفدهم: تکنولوژی و محیط زیست: تعریف تکنولوژی، دوچهره تکنولوژی، کنترل تکنولوژی، ماهیت محیط زیست، بحران محیط زیست، ایالات متحده و بحران محیط زیست جهانی

فصل هیجدهم: جنگ و تروریسم: ماهیت مشکل، تکنولوژی نظامی و رویارویی با جنگ، نظریات درباره جنگ و پیدایش آن، تروریسم یا جنگ فرسایشی

Social Problems

معرفی و اهمیت کتاب

کتاب مسائل اجتماعی نوشته «دی، استانلی، ایتزن»^(۱۴) و «ماکسین باکازین»^(۱۵) برای چهارمین بار از سوی انتشارات «آلن و باکن»^(۱۶) در سال ۱۹۹۲ به چاپ رسیده است. با توجه به محتویات و فهرست مطالب، می‌توان نکاتی را درخصوص اهمیت کتاب به صورت فشرده به قرار ذیل ارائه کرد:

مؤلفان سعی داشته‌اند که به طرح مسائل اجتماعی در سطوح گوناگون خرد تا کلان بپردازند لذا خواننده به صورت مرحله‌ای با شکل‌های گوناگون مسائل اجتماعی آشنا می‌شود.

نکته دیگر این است که مؤلفان قبل از ورود به بحث در گام نخست به مطالبی کلی درخصوص رهیافت جامعه‌شناختی در مطالعه مسائل اجتماعی پرداخته‌اند.

از آنجا که مسائل اجتماعی با سایر موضوعات جامعه مرتبط است؛ مؤلفان بر ابعاد اقتصادی سیاسی مسائل اجتماعی عنایت خاصی داشته‌اند و در نهایت قبل از اینکه مسائل را به تفکیک بررسی کنند به بررسی اقتصاد سیاسی مسائل اجتماعی پرداخته شده است که بحث در این باره با توجه به سایر منابع و متون آموزشی درباره مشکلات اجتماعی، مباحثی جدید و قابل توجه است.

بعد دیگر مسائل اجتماعی، سطح کلان و در سطح جهان است که مؤلفان به طرح شکلها و انواع گوناگون مشکلات اجتماعی در سطح جهانی پرداخته‌اند ولی با این نگرش که شکل‌های مسائل اجتماعی مطرح شده را با مباحث سیاسی و نقشی که ایالات متحده آمریکا در آن مسائل دارد، مورد بررسی قرار داده‌اند.

سازماندهی کتاب

این کتاب در ۶۳۶ صفحه منتشر شده است که علاوه بر خلاصه مطالب^(۱۷) و مفاهیم کلیدی و منابع مطالعاتی^(۱۸) در پایان هر فصل در نهایت، مؤلفان به تنظیم کتابشناسی، فهرست الفبایی مؤلفان و فهرست موضوعی اقدام کرده‌اند.

از آنجا که این کتاب چاپ پنجم است، مؤلفان به طرح مباحثی جدید اقدام ورزیده‌اند که در چاپهای قبلی لحاظ نشده بود که عبارت است از:

الف) عوامل ساختاری مسائل اجتماعی

ب) نقش ایالات متحده در مسائل اجتماعی جهانی

ج) طرح عوامل تفکیک و نابرابری و عدالت همچون طبقات، نژاد و جنس

د) تبیین انتقادی از جامعه کنونی

کتاب شامل پنج قسمت و هفده فصل است که فهرست مطالب آن به اختصار به قرار

ذیل است:

قسمت اول: اقتصاد سیاسی مسائل اجتماعی

فصل اول: رهیافت جامعه‌شناختی در مطالعه مسائل اجتماعی: معرفی تاریخ نظریه مسائل اجتماعی، تعریف جامع درباره مسائل اجتماعی و انواع آن، واحد تحلیل مطالعه در مسائل چیزی جز ساخت اجتماعی نیست.

فصل دوم: ثروت و قدرت: اساس و بنیان نظام: معرفی نظامهای سرمایه‌داری و سوسیالیسم، معرفی نظام اقتصاد سیاسی حاکم بر جهان و اساس نظام سیاسی موجود

قسمت دوم: ایالات متحده و مسائل اجتماعی جهانی

فصل سوم: نابرابری جهانی: جهان سوم و ایالات متحده و تعریف جهان سوم و رابطه ایالات متحده با جهان سوم

فصل چهارم: نابودی محیط زیست: گسترش جهانی مسائل محیط زیست، عوامل و

منابع مسائل محیط زیستی و ارائه راه‌حلهای موجود، رویارویی بین‌المللی با مسائل محیط زیست

فصل پنجم: امنیت ملی، نظامیگری و جنگ. پس از پایان جنگ سرد: تاریخچه پایان جنگ سرد و ایده دفاعی ایالات متحده، تأثیرات عوامل اجتماعی در نگرشهای نظامی، معرفی امنیت ملی

قسمت سوم: مسائل ناشی از نابرابری

فصل ششم: فقر، گسترش فقر در جوامع، علل و عوامل فقر ملل، نظریه‌هایی در تبیین فقر، راه‌های حذف فقر

فصل هفتم: نژاد و قومیت: مشخصات گروه‌های اقلیت، ویژگی گروه‌های قومی و نژادی، تبیین علل نابرابریهای قومی و نژادی، تداوم تبعیض نژادی در ایالات متحده، تمایلات معاصر در روابط قومی و نژادی ایالات متحده

فصل هشتم: جنس: نقش و رتبه‌بندی مردان و زنان، نظریات تبیین جنسیت‌گرایی، فرایند یادگیری نقشهای جنسیتی، تداوم سلطه مردان، نابرابری ساختمان جنسی، تأثیرات و پیامدهای جنسیت‌گرایی

فصل نهم: پیری: تعریف اجتماعی پیری، جمعیت‌شناسی کهنسالی، پیامدهای پیری
فصل دهم: سمت‌گیری جنسی، انحراف اجتماعی، تبعیض

قسمت چهارم: مسائل مربوط به نهادهای اجتماعی

فصل یازدهم: خانواده: خانواده افسانه‌ای در ایالات متحده، قشربندی و زندگی خانوادگی، والدین و کودکان، طلاق، خشونت در خانواده ایالات متحده

فصل دوازدهم: آموزش: مشخصات آموزش و پرورش، اقتصاد سیاسی آموزش و پرورش در جامعه صنعتی، آموزش و نابرابری، راه‌های احتمالی افزایش فرصتهای ارتقای آموزشی

فصل سیزدهم: بهداشت و ارائه خدمات بهداشتی، بهداشت و نابرابریهای موجود در ارائه خدمات آن، ارزش و جایگاه خدمات بهداشتی در جوامع، روشهای مطلوب به سوی ارائه خدمات بهتر، بیماری ایدز و جامعه

فصل چهاردهم: کار و اشتغال: مسائل اجتماعی مربوط به کار، روند انتقالات ساختاری اقتصاد، عصر انفصال

قسمت پنجم: ساخت اجتماعی و انحراف فردی

فصل پانزدهم: جرم: جرم در جامعه، نظام قضایی عادلانه، تأثیرات نظام ناعادلانه در برچسب زدن بر مجرمان

فصل شانزدهم: بیماران روانی، بیمار روانی کیست؟ رابطه میان طبقه، نژاد و جنس با توزیع بیماری روانی، بازپروری از بیماران روانی

فصل هفدهم: الکلیسم: وضعیت الکلیسم در جوامع، سیاستهای الکلیسم، اقتصاد سیاسی الکلیسم و مشروبات الکلی

یادداشتها

1- James.M.Hensline	10- William Kornblum
2- Donuld.W.Light	11- Joseph Julian
3- Mcgraw - Hillbook company	12- Prentice - Hall, inc
4- Summary	13- Glossary
5- Key terms	14- D, Stanley Hitzen
6- Suggested index readings	15- Maxine bacazinn
7- Name index	16- Allyn and Bacon
8- Subject index	17- Chapter review
9- Bibliography	18- For Further study

